

Sagunt, deu anys després del tancament d'Alts Forns del Mediterrani

La reconversió pendent

El 4 de febrer de 1983 el govern espanyol decretava el tancament d'Alts Forns del Mediterrani, a Sagunt. Deu anys després, el procés de reindustrialització de la zona continua pendent. Els llocs de treball pactats no s'han creat i el nivell de desocupació és un dels més elevats del País Valencià.

Era l'octubre del 1982. El cinema Avenida de Sagunt va ser escenari d'un míting electoral del PSOE. En la seua intervenció, Felipe González assegurava, davant un nombrós públic, el manteniment de l'empresa saguntina Alts Forns del Mediterrani (AFM). Aquest compromís va ser aprovat pel congrés del PSPV-PSOE al País Valencià, i era un dels punts del programa electoral dels socialistes per a les eleccions municipals del 1983. Amb aquesta promesa González treia a Sagunt la bagatella de 20.000 vots. Les seues paraules, però, van caure com aigua en cistella. Així, el 4 de febrer de 1983, el govern espanyol decretava el tancament de la capçalera número 2 d'AFM, la tercera siderúrgia més important de l'estat.

Des d'aleshores, el poble de Sagunt i la comarca del Camp de Morvedre van prota-

gonitzar una acarnissada lluita contra el govern espanyol per demanar la continuïtat de l'empresa. Així i sota el lema "No a la mort d'un poble", Sagunt es va mantenir en peu de guerra durant 16 mesos.

En aquestes circumstàncies, el 27 de setembre de 1983 el consell de ministres aprovava un decret pel qual Sagunt es constituïa en "Àrea de Preferent Localització Industrial". El govern espanyol i la Generalitat es comprometien a reindustrialitzar la zona. El conseller d'Indústria valenciana d'aquell moment, Segundo Bru, avui portaveu del PSOE a les Corts Valencianes, donava per segura la creació d'un teixit industrial absolutament diversificat a la zona.

Bru afirmava que el desenvolupament de Sagunt es caracteritzaria per la instal·lació de petites i mitjanes empreses, que a més d'absorbir la plantilla excendent d'AFM donaria treball a joves i dones. Deu anys des-

prés, la reindustrialització esmentada continua pendent. Els 2.100 llocs de treball destinats a la recol·locació del personal excendent no s'han creat i el Camp de Morvedre és, amb 5.500 desocupats, una de les comarques amb un nivell d'atur més alt de tot el País Valencià. A més, els que llavors eren detractors del tancament de la capçalera afirmen, sobre la imminent reconversió de les siderúrgies del País Basc i Astúries, que Sagunt era l'única siderúrgia viable de l'estat espanyol. Els informes dels tècnics de Kawasaki així ho demostraven. La Generalitat valenciana i el govern central, però, pensaven el contrari.

LA RECOL·LOCACIÓ QUE NO ARRIBA

El 4 d'abril del 1984 l'INI, la direcció del comitè d'empresa i la cúpula del metall de UGT i CCOO, firmaven un pre-acord en

Les concentracions a la factoria van ser una constant durant els setze mesos que va durar la lluita dels treballadors d'Alts Forns del Mediterrani.

què l'administració es comprometia a crear 2.100 llocs de treball i a reindustrialitzar la zona. Aquets afectats per la reconversió entrarien en les empreses amb projectes aprovats pel consell de ministres, segons assegurava la Conselleria d'Indústria de la Generalitat valenciana.

Davant aquesta proposta i amb un futur incert, els treballadors convoquen a la factoria a un referèndum. El resultat és favorable a la política del govern: 2.157, a favor del tancament i 1.033 en contra. La regulació era un fet. Al Nadal, dels 4.200 treballadors, només en quedaven 1.800. Avui, AFM es diu Siderúrgia del Mediterrani (SIMED) i té una plantilla d'uns 1.200 treballadors.

Però la recol·locació promesa no ha arribat. Així, mentre la Conselleria d'Indústria assegura que amb la reconversió es van crear 1.250 llocs de treball, CCOO i l'oposició municipal afirmen que només s'han creat 1.000 dels 2.100 llocs pactats. El ball de xifres s'explica perquè la Conselleria no compta els llocs de treball abandonats pels majors de 55 anys que es van acollir a la jubilació anticipada.

Dels 1.000 llocs de treball, 800 corresponen a les empreses EMFERSA, SIVESA i BOSAL i els altres 200 pertanyen a petites empreses. D'aquestes tres empreses, considerades en un principi com el triangle bàsic per a la industrialització de Sagunt, dues es troben en una situació econòmica bastant greu.

LA SÍNDROME DE SAGUNT, A ESCENA

D'una banda, EMFERSA, empresa de fertilitzants que pertany al grup KIO, està implicada en la reconversió particular de l'empori kuwaitià. De fet, els treballadors han cobrat els sous de juny, juliol i la paga extraordinària d'estiu mitjançant uns avals garantits per la Conselleria d'Indústria, ja que la caixa de l'esmentada empresa es trobava buida. EMFERSA podria ser comprada en els pròxims mesos per una multinacional nord-americana.

D'una altra banda, la multinacional italiana SIV, propietària de la factoria de Sagunt SIV Española (SIVESA) dedicada al vidre, es troba en venda. La SIV és la primera societat

del consorci italià estatal EFIM (molt semblant a l'INI de l'estat espanyol).

Segons el director general d'Indústria, Lluís Domènech, el govern italià posa en venda SIV, "per tal de recuperar els deutes que el grup ha contret, ja que SIVESA és l'empresa més rendible de tota la cadena".

JUBILAT I BEN PAGAT

Així doncs, com que es troben en un punt mort les dues empreses en què es basava la reconversió de Sagunt i atesa la crisi anunciada pels acords de Maastricht, la síndrome de Sagunt ha tornat a calar al poble. "El

Els escoltes del president Lerma.

ARXIU

consum s'ha reduït, especialment entre els que no tenen treball", apunta el president dels comerciants de Sagunt, Marcelo Cuadros.

No obstant, la reconversió no va afectar gaire el nivell de renda de les famílies. Des del començament del tancament, els empleats van cobrar el seu sou, tant els que es van acollir a la jubilació anticipada com els que passaren al Fons de Promoció d'Ocupació. Uns i altres han estat cobrant el 80% del seu sou sense treballar, és a dir, entre 100.000 i 140.000 pessetes d'aquell moment.

Amb aquestes "discretes" gratificacions, el PSOE va comprar el silenci de Sagunt. Però aquesta submissió del poble no es va allargar massa. Així, l'1 de juliol del 1987, el govern municipal va caure en mans de l'independent Josep Garcia Felipe. L'ex-socialista Garcia Felipe va presentar en 1984 la seua dimissió en protesta pel tancament d'AFM. El seu partit va governar Sagunt amb majoria absoluta des de l'1 de juliol del 1987 fins les passades eleccions, en què el PSOE tornà a recuperar l'ajuntament. Però els errors polítics es paguen i aquesta vegada els socialistes van passar dels 20.000 vots del 1983 a 10.000. El PSOE, amb tot el seu aparell i amb els 20 milions de pessetes destinats a la campanya, només va aconseguir 11 regidors, tres menys que els independents encapçalats per Garcia Felipe.

La por a una crisi com la de fa deu anys i aquestes jubilacions han estat dos factors importants a l'hora de estalviar. "L'estalvi ha anat en progressió contínua durant tots aquests anys. El nivell d'ingressos no ha disminuït. A més s'ha incrementat el nombre d'oficines instal·lades al nord del port tant abans i durant la reconversió com després", assenyalava Josep Catalunya, president de la Caixa d'Estalvis de Sagunt.

No obstant això, per a alguns els pactes d'abril subscrits amb l'administració, "no van ser gaire afortunats", com assenyalava Àngel Olmos, llavors cap de la lluita sindical i avui secretari general de la unió comarcal de CCOO. "Però nosaltres vam acatar-los per disciplina sindical". Tant per Olmos com pel seu company Josep Maria López, ex-president del co-

Els treballadors de Sagunt es manifesten a Madrid davant el Congrés de diputats.

ARXIU

Cronologia d'una mort anunciada

—**4 d'febrer de 1983.** Es produeix el tancament de la capçalera número 2 d'Alts Forns del Mediterrani de Sagunt.

—**27 d'abril.** La seguretat del president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, i la policia impedeixen els intents d'agressió de veïns de Sagunt contra el president del govern valencià.

—**6 de juliol.** El consell de ministres aprova el decret de Reconversió Siderúrgica.

—**11 de juliol.** Els treballadors d'Alts Forns del Mediterrani es manifesten a la capital de l'estat, davant el Congrés de diputats.

—**27 de setembre.** El govern espanyol publica un altre decret en què desenvolupa l'anterior, i converteix Sagunt i tota la comarca del Camp de Morvedre en "Àrea de Preferent Localització Industrial i Agroalimentària".

—**Gener del 1984.** El tancament de la capçalera número 2 porta la crisi a l'ajuntament. L'alcalde, Josep Garcia Felipe, del PSOE, i 18 regidors dels 25 que integraven el govern municipal presenten la seua dimissió. Només queden en la corporació quatre regidors socialistes i 3 del PCPV.

—**3 de març.** Els treballadors d'Alts Forns del Mediterrani retenen un empleat de l'empresa.

—**6 de març.** A la Generalitat valenciana li fan por els problemes d'ordre públic si s'estableixen sancions.

—**8 de març.** El ministeri d'Indústria no vol rebre el comitè d'empresa d'AFM a causa de la desobediència obrera a Sagunt.

—**22 de març.** L'assemblea d'AFM és contrària a la decisió del director de l'empresa, que pretén apagar el forn.

—**23 de març.** Comencen a produir-se els acomiadaments.

—**4 d'abril.** L'INI, la direcció i el comitè d'empresa, junt amb les cúpules del metall dels sindicats CCOO i UGT, signen un acord que estableix el tancament de la capçalera, i l'administració es compromet a crear 2.100 llocs de treball en la zona. Segons el següent projecte: 1.400 per a 1985 i 700 en els dos anys successius.

—**11 d'abril.** Té lloc a la factoria un referèndum molt controvertit sobre les ofertes abans esmentades. El resultat és favorable al tancament: 2.157 vots a favor i 1.033 en contra.

V. L.

A l'esquerra, el president de l'Associació de Comerciants de Sagunt, Marcelo Cuadros. Al centre, l'ex-presi-

mitè d'empresa de SIMED, "els pactes no van garantir les condicions socio-econòmiques subscrites. A més, el govern és el que hauria de haver tancat la factoria i no els treballadors. Amb el sí del referèndum, vam donar al govern les claus del tancament. Va ser una rendició innecessària".

"EMPRESAS CARRONYERES"

Avui, deu anys després dels pactes signats amb l'administració, el poble de Sagunt encara demana la reindustrialització de la zona. Tant Olmos com López assenyalen que el projecte de reconversió del govern "encara està pendent d'execució en un 80%". Declaracions compartides pel president de l'Associació de Comerciants de Sagunt, Marcelo Cuadros i per l'ex-alcalde independent, Josep Garcia Felipe.

Per tal de dur endavant la industrialització de la zona, la Generalitat i el govern central van fer un pla d'ajudes destinades a les empreses que obriren una factoria a Sagunt. La majoria d'elles han fracassat. Segons les fonts abans esmentades, aquestes empreses es van instal·lar a la comarca amb l'únic propòsit d'embutxacar-se les subvencions. "Un alt percentatge —assenyala Àngel Olmos— eren empreses *carronyeres* que només volien fer-se amb els diners de l'erari públic".

Segons Olmos, amb l'aprovació d'aquestes subvencions s'han perdut uns 10.000 milions de pessetes. "¿On són els diners? No se sap. Encara esperem contestació per part de la Conselleria de Treball i d'Indústria. Nosaltres ja ho vam denunciar en 1984, que això era fam per a avui i misèria per a demà".

En semblants termes es manifestava l'ex-alcalde Josep Garcia. "La industrialització

encara està pendent. Moltes empreses es van muntar en situacions precàries i després d'agafar les subvencions han fugit".

Però, la feblesa d'aquests projectes aprovats per l'estat espanyol i la Generalitat no solament ha estat denunciada per l'oposició i pels sindicats. El mateix Banc de Crèdit Industrial (BCI), ja en 1984, va posar de manifest que un de cada tres o quatre dels projectes aprovats pel consell de ministres, no reunia les condicions mínimes perquè el banc els subministrara el finançament.

Sobre aquest tema, el director general d'Indústria va puntualitzar que l'administració es va limitar a afavorir la culminació dels projectes i va recordar que els anys 1983 i 1984 van ser uns períodes molt durs i que, "els projectes d'inversió, s'havien de buscar sota les pedres". Per Josep Maria López, la feblesa dels projectes aprovats deixa clar que la reconversió de Sagunt "ha estat un frau per al País Valencià. Tancar la fàbrica va costar més de 50.000 milions de pessetes, encara que amb 16.000 milions s'hauria mantingut en condicions, com demostrava l'informe de Kawasaki". Aquest estudi, segons Segundo Bru, tenia un error: "L'informe es basava en el creixement de la demanda d'acer, i aquestes previsions del mercat no s'han acomplert, sinó tot el contrari, la demanda s'ha reduït".

Segons el sindicalista, la sofrida reindustrialització mitjançant el tancament d'AFM, "a banda de ser un frau econòmic, va privar el país d'una siderúrgia de futur".

FALTA DE PREVISIÓ

Aquesta falta de rigor a l'hora de conce-

dent del comitè d'empresa de SIMED, J. M. López, i el secretari general de la unió comarcal de CCOO, Angel Olmos. A la dreta, un antic colós d'AFM.

RAFA GIL

dir les subvencions, ha estat fins i tot censurada des de les mateixes files del Partit Socialista del País Valencià. Segons un destacat membre del PSOE, que prefereix mantenir el seu nom en l'anònim, la reconversió de Sagunt es va fer "sense abans haver pensat quines eren les prioritats del país. Es va tancar la siderúrgia sense haver fet un estudi sobre la recuperació de la zona afectada". Declaracions que no són compartides per Segundo Bru. Segons Bru, portaveu del PSOE a les Corts valencianes, "la reconversió de Sagunt és sens dubte un model exemplar per a la resta de l'estat espanyol i d'Europa".

Censurant les asseveracions de Bru, García Felipe i els portaveus de CCOO indiquen que avui el 80%, aproximadament, del sòl del polígon industrial de Sagunt encara es troba sense edificar. "Si algú hi vol invertir —assenyala Àngel Olmos— no pot fer-ho perquè ja està comprat". Pel líder de CCOO l'única resposta a aquesta situació és que els terrenys van ser adquirits per especular-hi i traure'n uns sucults beneficis. Hipòtesi descartada per Lluís Domènech, director general d'Indústria al País Valencià.

A més, Olmos culpa la Generalitat i el govern central de no haver dissenyat, durant els deu anys de reconversió, un model d'indústria per a l'estat espanyol. "Calia haver vist si realment feia falta Sagunt com a zona industrial dins del País Valencià. Veure quin tipus d'indústria volia l'estat espanyol". Sembla que tant la Generalitat com l'estat tenien clar què fer llavors amb Sagunt: tancar-lo. Així, Domènech indica que el tancament d'AFM era irreversible perquè "es tractava d'un museu. Com ara ho són també AHV i Ensidesa".

Per Domènech, la continuïtat de la facto-

ria no és pensable en un país desenvolupat. "A Europa produir acer no té trellat perquè, el mateix producte, el fan a Àfrica i a Amèrica del Sud amb costos més baixos. Nosaltres ens hem de dedicar als productes acabats i no a la producció en brut". Bru, en coincidència amb Domènech, afirma que Sagunt es va tancar perquè "no era una siderúrgia integral. No disposava del TBC i això n'incrementava els costos de producció".

UN POBLE EN LLUITA

Però, la gent del poble assenyala que la Generalitat no va pressionar Madrid per tal de mantenir la capçalera. Un treballador avui en SIMED afirmava: "Estic segur que si això hagués passat al Principat, la factoria no hauria tancat". Coincidint amb aquestes declaracions, els representants de CCOO critiquen la Generalitat "per no estar a l'alçada de les circumstàncies".

Però, no sols la Generalitat va abandonar Sagunt; també les direccions centrals dels sindicats UGT i CCOO van deixar els seus companys, tret d'honroses excepcions, en l'estacada. En aquella època el moviment obrer es trobava dividit. Les centrals sindicals eren partidàries dels acords globals i no existia una política de confrontació directa amb les directrius econòmiques del govern. Les relacions UGT-PSOE no s'havien trencat encara. No hi havia unitat sindical. En aquesta situació, Sagunt va despertar l'efervescència del moviment obrer a l'estat espanyol. Sagunt es trobava tot sol davant un govern.

"L'actual "marxa del ferro" —indica Àngel Soler amb certa fogositat— és subven-

cionada pels sindicats. La de Sagunt, la vam finançar nosaltres. No vam rebre cap ajuda. Tinguérem col·laboracions personals. Però els organismes oficials dels sindicats no van dir res. Va ser una lluita que ha deixat un solatge difícil d'oblidar".

Durant els setze mesos que va durar la batalla, els treballadors d'AFM van recórrer tota la península per a arrebregar firmes demanant el manteniment de la factoria. La falta de suport del PSOE i de Lerma va ser un dels factors definitius.

LA SUBMISSIÓ DE LERMA

Amb la perspectiva que dona la història, ha quedat demostrat que el tancament va ser una qüestió política. De fet, el mateix Segundo Bru ho reconeix: "Va ser una decisió política. Cal tenir en compte que tancar Ensidesa representava aleshores despatxar 25.000 obrers. El problema social era més gran a Astúries i al País Basc". En efecte, la tradició minera d'Astúries i de Biscaia juntament amb la importància del seu moviment sindical van ser dos factors decisius.

Des del mateix PSOE, es reconeix la feblesa reivindicativa de Joan Lerma: "El pes polític i la capacitat de pressió a Madrid per part dels socialistes d'Euskadi i Astúries era més fort que el del País Valencià. Ens trobàvem al començament del govern autonòmic valencià. Aleshores, la consciència autonòmica de Lerma i Bru era molt fluixa. Per això va ser a Madrid on es va decidir la reconversió de Sagunt". Un procés que, deu anys després, encara està pendent d'execució.

Vicent Lafora